

Första roten, tomt 74

Kvarteret Herrnhutaren

Tolfte roten 1637–1657v

Vallgatan 32 mellan Korsgatan och

Sjätte roten 1657h–70

Västra hamnen

Östra delen av 1.74

Knut snicker R12 Rotemästare 1637–38 1.74 v

1637–38: 2 mtl, 1639–41, 1643–44: 3 mtl, 1642: 5 mtl, 1645: 4 mtl

Knut snickares Enkia (*Börta Knuts el Börta Rasmusdotter*) R12 1646, 1649: 2 mtl, 1647, 1649–1652, 1655: 1 mtl. Gården såldes 1672 till ägaren av västra delen (se nedan).

Niclas murmästare R12 1647: 2 mtl

Anders Hansson (hos Niclas murmästare) R12 1647: 1 mtl

Karin Olufsdotter R12 1648: 1 mtl

Karin Hansdotter R12 1649: 1 mtl

Michel felbereder 1661: 1

Michel vävare 1663: 1, 1665 66

Robert Less 1662: ½

Västra delen av 1.74

Nils Torkelsson

1637–39, 1644, 1652–54: 2 mtl, 1640–43, 1645–49, 1651: 3 mtl, 1650: 4 mtl, 1655: 1 mtl, 1656–57v (VI), 12 1656: 1.20, 1657v: 1, 1657h: 1, 1658: 2, 1659–63: 1½, 1666–72, änkan 1674

Den 28.11.1672 fick hans efterleverska *Gro Erikdotter* fastebrev på den gård, som hennes avlidne man kort före sin död köpt av hustru Brita Knuts kreditorer ”belägen på Vallgatan mellan styckjunkaren Joen Andersson Båtzmans gård å västra och hennes egen gård å östra sidan.” Ännu 1696 omfattade gården två tomter. Så sent som 7.8.1671 berättas *Jöran Spangenberg* ha framlidna Brita Knuts gård på Vallgatan i pant. Brita Knuts hette också Brita eller Börta Rasmusdotter och kallas också Knut snickares änka. Hennes man, som redan 1637 var rotemästare i tolfte roten, tycks ha avlidit 1645. När det 17.8.1671 berättas, att en främmande man *Håkan Knutsson* hade arv att fordra efter sin avlidna syster av Nils Torkilsson och *hustru Kerstin Jörans*, bör det vara Knut snickares son det är fråga om. (Kerstin Jörans = Jöran Spangenberg el Spaniebergs änka)

I Nils Torkilssons första äktenskap med en *Larsdotter* hade han två döttrar Britta och Sirin. Deras morbror var en *Anders Larsson*, vars dotter var Håkan Joensson däledragares hustru Estrid. Vid kämnärsrätten i Göteborg tvistade Britta och Sirin Nilsdöttrar den 4.11.1654 med sin fader Nils Torkilsson om arvet efter modern. *Britta Nilsdotter*, som var död 1706, blev gift med först gift med *Sven hattmakare*, död c:a 1660 och ägare av 1.78–79 och sedan med *Ambjörn Helgesson*

hattmakare, Sirin (Sigrid) Nilsdotter var gift med *handelsmannen Johan Pedersson* (vars barn kallade sig *Ekberg*), bosatt 3.19, Snusmal. En anhörig var *Per Larsson bakare*.

Nils Torkilssons andra hustru och änka var *Gro Eriksdotter*, dotter till *klockaren vid svenska kyrkan Erik Hansson* (se 2.23, kv. Varuh.), vilkens barn kallade sig *Borgstedt* (se mag. prot. 25.8.1691) Enligt ett bördsbrev på latin, daterat den 25.10.1676 (magistratens registratur) skulle *Johannes Nicolai Forsman* ha föräldrarna ”Nicolai Torchilli” och Gro Eriksdotter. Den 14.10.1672 inlade *Magnus Olling* i rätten Gro Eriksdotters skrift med dokumenter ang. arvet efter Nils Torkilsson. Pehr Haraldsson berättade, att ”ett testamente av fadres skall vara upprättat till sonen på var 10de penning”. Till samma testamente till Gro Eriksdotters ”yngste son” Johan Nilsson hänvisade Gro Eriksdotter den 18.11.1672 liksom till tidigare inlämnade skrifter angående arvfördelningen mellan hennes egen son och de tvenne styvdöttrarna, vars män Johan Persson och Ambjörn Helgesson hade påtagit sig förmynderskapet för Johan Nilsson. Johan Nilsson Forsman blev löjtnant och var död den 8.11.1694. Han var gift med *Anna Nilsdotter Pihl*, vars föräldrar var *Nils Pihl* (se 2.14) och *Karin Engelbrechtsdotter* (syster till *brännvinsbrännare Claes Cüpers* hustru *Marit Engelbrechtsdotter*).

Man kan utan överdrift säga att Gro Eriksdotter var impopulär åtminstone i handelsmannakretsar i Göteborg. Hennes rykte förbättrades icke av en hälerihistoria hon var invecklad i på föråret 1670. *Kerstin Ambrosdotters* och *Berge Gunnarssons* son *Gunnar Bergesson* (se 9.13) hade stulit i Holland på stadens skepp Falken inkommet köpmansgods. Hans bästa vän var Gro Eriksdotters bror *klockarsonen Sven Eriksson* och Gro anklagades nu för att av pojarna ha köpt det stulna och fick stå till svars inför de bestulne *handelsmannen Erik Fransson Schröder* och *rådman Anders Haraldsson*. Den 17.2.1670 inlämnade Gro Eriksdotter en skrift till sin och sin broder Sven Erikssons ”undskyllande och befriande”. Hon hade ej vetat, att det av Gunnar Bergesson försålda godset varit stulet. Hennes broder hade inte varit med om försäljningen eller haft något intresse däri. *Hustru Sigrid bötkers* son betygade, att han hade återlevererat Gunnar tvenne stycken tyg utanför Björn Anderssons port, vilka Gunnar skulle ha lämnat Gro elva dagar efter hennes brors avresa.

Hustru Karin Plåtslagares berättade, att när hon en gång var hos Gro, var Gunnar Bergesson där men ej klockaresonen. – *Gunnar Mattsson båtekarl*, som var styvfar till Gunnar Bergesson, lovade ersätta rådman Anders Henriksson det denne blivit bestulen. Gunnar Bergesson befriades från livsstraff, sedan målsägarna eftergivit sina krav, men dömdes till gatlopp, som han dock försökte krångla sig från.

En av orsakerna till Gro Eriksdotters impopularitet bland handelsmännen var att hon själv redan under sin första mans livstid bedrev handel med kramvaror. Enligt resolutionsboken den 13.6.1670 berättade *åldermännen för köpmannagillet Severin Nilsson* och *Henrik Johansson*, att de fann sig prejudicerade och förgade av Nils Torkilssons hustru Gro Eriksdotters handel med kramvaror emedan ”hennes man den handeln aldrig lärt. utan allt här till och ännu med fiske- och annan grov handel sig närt, begärandes, att sådant måtte henne företagit bliva” gav åldermännen sitt stöd genom ett uttalande, att ”Nils Torkilsson driver tveggahanda handel kunde magistraten icke för skickelig och tjänligt hålla”.

Senare på året meddelades det i resolutionsboken den 18.11.1670: “Och efter köpmannagillet besvär mot hustru Groo Eriksdotter äre inkomne, att hon jämte brännevins- fiske- och salthandel med kramvaror omgår och handlar och hon sådant icke kunde neka, alltså blev henne förelagt att bliva med enehanda näring och det henne vidkommer och förbudit sig med mångahanda handel

och hantering befatta.” Saken var uppe ett helt år senare den 30.10.1671, då åldermännen för köpmannagillet åter besvärade sig för intrång av Nils Torkilssons hustru, ”vilken de alldeles intet vilja för gillesledamot antaga och erkänna”. Senaten rådde dem att ställa henne först för ämbetet och handla med henne efter stadgar och samvete. När de så behöva Magistratens bistånd skall dem hjälp och rätt vederfaras. Nils Torkilsson besvärade sig samma dag över köpmannagillet förbud mot hans hustrus handel. Men den 6.11.1671 beslöt rådet slutgiltigt, att ”hustru Groo Eriksdotter icke bör av Gillesrätten participera.”

Nils Torkilsson avled som vi nämnt före 28.11.1672 och Groo Eriksdotter gifte om sig med handelsmannen *Knut Andersson (Barntman)*, vilket bör ha skett i april 1675 ty i samband med tvist mellan musikanten Mikael Schultz och organisten Meyer berättades den 25.4.1675 om Knut Anderssons bröllop. Denne Knut Andersson kallades ”*senior Olof Björnssons tjänare*”, när han vid rådhusrätten i Karlstad den 24.2.1664 krävde *kopparslagare Jonas Gregersson*. När Knut Andersson vid samma rätt enligt ett kontrakt av dato 18.9.1679 krävde välaktat *Nils Assmundsson i Borrvik* (Borrevik) kallas han handelsman: han bör ha erhållit burskap i Göteborg under mellanperioden. Vid ett par tillfällen omtalas Knut Andersson som beckhandlare. Den 24.9.1677 berättas i protokollen om ett slagsmål mellan Knut Andersson och *handelsmannen Fredrik Crantz*. ”Knut Andersson hade förleden fredagsmorgon fått beck hit, uppvisandes därpå ett brev, att becket var honom tillsänt, därmed gick han ut och villa anamma becket, och som det andra lasset kom. tog Crantz i hästarna och ville taga det lasset. Knut ville det försvara, därmed stötte Crantz Knut och fattade efter håret, kallande honom prackare, och sedan slog han honom åtskilliga slag och sist, att han föll i gatan och blödde att det rann i skon på honom, fick 3–4 slag dessutom”. Tre stadstjänare vittnade, att Crantz stötte Knut först ”sedan voro de ihop med käppar”.

Även vid senare tillfällen gick det hett till vid Knut Anderssons beckhandel. En *Olof Larsson*, som kallades Knut Anderssons dräng och styvson (son till Knut Anderssons hustru i tidigare äktenskap?) fick 1681 (se prot 1681, 432) svara mot *Magnus Persson* på Köpmannagillet vägnar. Olof Larsson hade slutit köp med en bonde om beck. Bonden återtog becket och sade sig kunna få mer därför, varför Olof Larsson råkade i slagsmål med honom. Drängen sakfällades för tvenne blodviten 12 mark smt för vardera och till ytterligare 12 mark för att han hade bitit bonden i armen enligt 9 Kap. Såråmbalken. Dessutom fick han plikta ytterligare 40 mark för att han handlat mot förbud och rivit becket till sig. Olof Larsson fick sitta av böterna i fängelse och sända bud till ”matmodern”, d.v.s. Groo Eriksdotter med begäran, att hon skulle lösa ut honom.

Groo Eriksdotters stora strävan blev att erhålla ett stolrum på stora gången bland de förnämsta handelsmännens fruar Den 19.6.1679 meddelades det i rätten, att *Hector Loffmans* barn (1.16 och se 1.32, kv. Bisk.) skulle ha avstått sin avlidna mor *Brita Månsdotters* stolrum till den illa kända Groo Eriksdotter, vilkens man Knut Andersson ingav kopia av *kyrkovärdarnas Henrik Arfwedssons och Matthis Assmundssons* den 28.2.1679 utgivna sedel. Detta väckte avund hos hustrurna till *befallningsman Hans Gustafsson Staaf* och *handelsmännen Olof Björnsson och Lars Joensson*. Groo Eriksdotters man jämförde nu deras och hans egen förmögenhet, stånd och villkor. Groo Eriksdotter fick en reprimand för att hon förtigit, att hon ägde stolrum på norre lille gången bland andra hederliga hustrur. Man fann det förkastligt, att hon pretenderade företräde framför de andre hustrurna i denna stol, som ”långlig tidh där suttit och stolrum ägt hava oaktat de både av stånd och härkomst beprövas lika hederliga som hon”.

I januari 1681 protesterade *Jacob Herwegh* och *Christian Nötell* mot att hustru Groo Eriksdotter inträngde i deras hustrus köpta och betalda stolerum. Samma år den 8 maj var det färdigt för nytt kyrkstolsbråk. ”Såsom denna dag för senaten upptäckt blev som ock en del av rådet sett, att Knut

Anderssons hustru Groo Eriksdotter i förleden Pingesfest haver inträngt sig i det stolerum henne är frändömt och hon för detsamma tillförene är exekverat vorden, vilket icke ringa förargelse har förorsakat, dy fann Magistraten nödigt henne härom beskicka och åtvarna, att hon håller sig därifrån och befalte stadsbudet Anders Svensson att taga Hans Persson med sig etc” – De kom tillbaka och berättade att hon sturskt svarat hon svarat ”sig hava sådana skäl att hon likeväl går dit fast hon än förbjudes”.

Den 28.8.1682 berättas det, att Knut Andersson var förmyndare för *Anders Gunnarssons* systerdotter. *Johan Larsson guldsmed* ville gifta sig med flickan, vilket Knut Anderssons hustru Groo Eriksdotter ville förhindra. Skälet var, att guldsmeden icke ville taga något gammalt sidentyg som avkortning på pigans arv.

Knut Andersson avled 1692 (begr. 6 mars), och Groo Eriksdotter kom i besittning av fastigheten. Redan den 3.7.1702 hade hon till dottern *Anna Maria Knutsdotter Barntman* testamenterat ”den hälft av hennes fasta avlingehus och gård på Vallgatan, som ligger i öster näst intill magister Otterdahls hus, jämte den därtill hörande hela tomten, allt i fädernesarv: den andra hälften bör hon till billigt pris få inlösa, när modern vore död”. I testamentet talar hon också om sin käre son av första giftet Johan Nilsson och hans barn (AIIb:4). – Den 27.8.1706 lät rådmannen i Varberg sal Charles Oriots änka lagbjuda hustru Gro Eriksdotters hus och gård på Vallgatan som sin pant.

Men redan 1715 står hennes måg Anna Marias man *handelsmannen Carl Söderberg* (begr. 5.2.1731) som ägare till hela gården: tomterna värderades till 300. husen till 400 och lösöret till 2 200 d smt. Enda boende i gården var dock 1717 Gro Eriksdotter, som betecknas som gammal och fattig men hon levde till 1727, då hon begravdes den 25 januari. Då var Anna Maria Barntman död: arvskitte efter henne hölls den 15.8.1718, då barnen i moderne erhöill tillsammans 4 801 d smt,

Carl Söderberg hade erhållit burskap den 12.12.1702. Han blev lam i hela vänstra sidan efter ett slaganfall 15.11.1726 men avled först 1731. Arvingarna erlade tomtöre 1732 för tomterna, som ännu 1745 var ödetomter efter den stora branden 1721. Arvingarna var:

- 1) en dotter gift med *handlanden Nils Fehman*
- 2) *Petter Söderberg*, handlande, burskap 11.12.1733. Han var död 1767, då änkan gjorde cession med anledning av växelkursernas fallande. – Sonen *Nicolaus* blev handlande
- 3) *Carl*
- 4) *Christina Johanna*, född 1709. Gift med *handlanden Sven Hansson Böker* (begr. i Örgryte 23.7.1749). Denne övertog ödetomterna men sålde dem 1746 till *handlanden Vincent Beckman* (begr. Chr 72 år gammal 3.11.1772, se 5.43, kv. Alstr.) Christina Johanna övertog efter svågern *Per Hansson Bökers* änkas död 1758, som hon ägde till sin död 1760.
- 5) *Anna Greta*
- 6) *Maria*
- 7) *Elisabeth*

På *Gabriel Fredrik Beyers* begäran såldes på auktion den 7.11.1776 framl. grosshandl. Vincent Beckmans tomter med därå befintliga vagnbodas och skjul (åsatt värde 2 500 d smt) till

bryggaren Bengt Gustaf Björck

(uppbud 25.11.1776, pris 3 913 d smt, 30-penning 130 d 14 öre) då de sades vara belägna mellan bokbindaren Zacharias Ekeröth i väster och pistolsmeden Bernström i öster. Om B.G. Björck (1747–85) se 2.5n och 3.13.

I tomtöreslängden 1790 betecknas tomterna som ”Kommissarie Wincklers bodar”.

Bernt Otto Winckler sålde dem till

handelsmannen Peter Svensson Lundgren.

som bebyggde dem. Lundgren blev medlem av handels societeten 6.11.1792 efter att ha lärt handel i Borås i åtta år och hos bröderna Tengberg i nio. På begäran av kreditorerna i avvikne handelsmannen Peter Svensson Lundgrens gäldbundna bo utauktionerades hans vid Vallgatan under nummer 74 belägna hus och gård, som var brandförsäkrat i London för 160 pund sterling den 4.6.1895. Det inropades då av förre ägaren *kommissarie Winckler* för 1 500.

Kopparslagare Johan Dahlström inköpte gården 1799 (uppbud 6 maj). Han lät 1803 uppföra ett nytt stenhus, som 1849 ägdes av Dahlströms fyra oäkta barn (uppbud 11.6.1849) och ännu på 1860-talet ägdes av hans arvingar (Gbg hj II s 236).